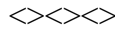

...Az Örmény Genocídiumot a világ 15 állama ismerte el hivatalosan: Argentína, Belgium, Olaszország, Kanada, Ciprus, Libanon, Görögország, Hollandia, Szlovákia, Vatikán, Svédország, Svájc, Oroszország, Franciaország és Uruguay. ...Az Örmény Genocídiumot természetesen Örményország és a Hegyi-Karabah Köztársaság is elismerte..."

(A *Frigyesy Ágnes* által szerkesztett tudósítás megjelent a Polgári Hírszemle, a Fidesz, a KDNP honlapjain, valamint az Erdélyi Napló Kolozsváron megjelenő hetilapban és a Kapu értelmiségi havilapban)

Zsigmond Benedek

Hat évezredes utazás Örményországban

I. rész

Az örmény kultúra kezdetei

A Kaukázustól délre fekvő területek már két millió éve lakottak. A *Homo erectus* fajba tartozó népek éltek itt, gazdag leletanyagot hagyva maguk mögött.

Magának az örmény kultúrának a története több mint 6000 évre nyúlik vissza. A Kr. e. V. évezred végétől kezdve indult itt fejlődésnek a letelepedett civilizáció, ettől kezdve találunk kőből épült településeket. A Kr. e. IV. évezredtől már fejlett városokat találunk, az utóbbiak a III. évezredtől már a babiloni városokkal vetélkednek. Ugyanebből az időszakból már helyi államnevek, sőt királynevek is ismertek az asszír feliratokból.

Az örmény nép három összetevője

A történelmi Örményország, azaz Armenia első, név szerint is ismert lakói az ún. *hurri* népek, akik az örmények őseinek tekinthetők. Ők voltak egyúttal az első államalapítók ezen a földön. Az örmény nép azonban, a magyarsághoz hasonlóan, több népcsoport összeolvadásával alakult ki. Armenia területére a Kr. e. II. évezredben indoeurópai népek érkeztek, amelyek az indoeurópai nyelvcsalád anatóliai alcsaládjába tartozó nyelveket beszélték. Ők még mindig nem az örmények közvetlen ősei. Az a nép, amelyik az örmény nyelv őseit, a protoörményt hozta magával, Kr. e. 1200 körül telepedett le Armeniában.

Herodotosz tanúsága szerint az örmények a frígek szálláshelyéről költöztek el. A frégekről tudjuk, hogy a Balkán-félszigetről érkeztek Anatóliába, ahol a perzsák elfoglalták új országukat. Az örménység tehát a hurri, az anatóliai (indoeurópai) és a protoörmény (szintén indoeurópai) nyelvet beszélő népelemekből alakult ki. Az utóbbi népcsoport bizonyult a legerősebbnek, és végül az Armeniában élő indoeurópai és hurri népek örményajkúvá váltak.

A protoörmény népcsoport eredete és rokonsága

Az örmények magukat a *haj* népnévvel jelölik. Ezt a nevet már régóta összefüggésbe hozták az Armenia északkeleti részén valaha fennállt állammal, amelynek neve Hajasa-Azzi. Azóta kiderült, hogy Hajasa nyelve indoeurópai ugyan, de biztosan nem az örmény nyelv őse vagy közelebbi rokona. Így más rokon után kellett nézni.

Az örmények, amint említettük, a frígék közelében laktak a Balkán-félszigeten. Velük együtt költöztek el onnét Kr. e. 1200 körül, az ún. tengeri népek vándorlása során. A fríg indoeurópai nyelv; a göröggel való rokonságáról elsőként *Pláton* (!) tájékoztat. Az örmény, noha ugyancsak indoeurópai nyelv, nem áll közeli rokonságban a fríggel.

Az örmények közelebbi rokonságáról egy másik ókori görög szerző, *Homérosz* műve alapján tájékozódhatunk. Híres eposzában, az *Iliászban* találunk egy *pajón* nevű népet. Tudjuk, hogy az -ón végződés tipikus görög népnév-képző, így ezt levágva kapjuk meg a szó tövét. Azt is tudjuk, hogy az indoeurópai szókezdő p-ből az örményben h lett, pl. `apa': patr > hajr. Ha tehát az *Iliászból* ismert *pajón*

népnév tövén (paj) alkalmazzuk ugyanezt az örmény hangtörvényt, akkor megkapjuk a haj alakot, amely azonos az örmények önelnevezésével. És ami tovább erősíti ezt az azonosítást: a pajónokról tudjuk, hogy a Balkán középső részén éltek, ahol a frigeek és az örmények.

Újabb kutatások azt a feltételezést is felvetették, amely szerint az örmények abba a népcsoportba tartoztak, amelyeket az ókori források *műsz* néven emlegetnek. A Római Birodalom egyik balkáni tartományának neve, *Moesia* szintén ezt a népvét hordozza magában. A *műsz* szó eredeti hangzása az ógörögben: *műsz*. A tengeri népek vándorlásáról tájékoztató asszír források egy *muski* nevű népről beszélnek; a k-ban nem nehéz felismerni az örmény -k' ragot, amely a többes szám jele.

És egy utolsó érv: az örmények a névelőt a szó végére teszik. Ez a jelenség az indoeurópai nyelvekben kizárólag a Balkánon fordul elő, ott is több, különböző csoportba tartozó indoeurópai nyelvénél: a bolgár szláv nyelv, a román újlatin, míg az albán régi balkáni nyelv. A névelőnek a szó végére való helyezése tehát ősi balkáni jelenség; a bolgár és a román is ebből a balkáni ősi rétegből vette át (hiszen nem balkáni szláv és újlatin nyelvekben hasonló jelenséget nem találunk).

A régi balkáni népek közül egyedül az albán és, amint láttuk, az örmény tartotta meg eredeti nyelvét, a többiek romanizálódtak vagy elszlávosodtak.

(Folytatjuk)

(Elhangzott 2007. április 19-én az Örmény Kultúra Hete nyitó előadásán)

Nikolaj Hovhannisján: Az Örmény Genocídium Szerkesztői gondolatok a most megjelent kötet elé

A XX. század első nagy népirtása az örményekkel történt meg, amikor az őshaza ma Törökországhoz tartozó részén élő örményeket, mintegy 1.500.000 embert irtottak ki a törökök. A már XIX. század végén megindult örményüldözésnek összesen mintegy 2.500.000 örmény esett áldozatul. A népirtás elől menekülők szétrajzottak a nagyvilágban. Érkeztek kis számban Magyarországra is, hisz itt már évszázadok óta éltek örmények diaszpórában.

Őseik még 1239-ben menekültek el az őshazából, az "ezeregytornyú Ani" fővárosból a szeldzsuk török, mongol támadások miatt, s hosszú évszázadok menekülése után 1672-ben Erdélyben találtak menedéket *I. Apafi Mihály* fejedelem engedélyével. Virágzó diaszpórát hoztak létre Szamosújváron (Armenopolis), Erzsébetvárosban, Gyergyószentmiklóson és Csíkszépvízen.

Az erdélyi diaszpóra Trianon tragédiájának köszönhetően a XX. század elején szétbomlott és sokan Magyarországon találtak menedéket, bővítve a XVIII. század végétől már itt élő erdélyi örménység létszámát. Ezen erdélyi örmény diaszpóra 1920-ban létrehozta a Magyarországi Örmények Egyesületét és nyomban megkezdte az Örmény Genocídium elől menekült nemzettestvéreik megsegítését, a magyarországi befogadásuk, beilleszkedésük elősegítésével. Közülük sokan a II. világháborút követő negatív politikai és gazdasági változások hatására Nyugatra és Amerikába távoztak.

Könyvünk három anyag összeállítása. Alapját képezi *Nikolaj Hovhannisján* jereváni történész professzor könyve: *Az Örmény Népiirtás*, melyet az Örmény Tudományos Akadémia Orientalisztikai Intézete adott közre Jerevánban 2005-ben. A vizuális ismereteket szolgálja az Örmény Tudományos Akadémia Örmény Genocídium Múzeuma által a genocídium 90. évfordulójára készített emlékkiállításának anyaga, archív fotókkal és tablókkal. A harmadik rész pedig bemutatja, hogy a *Szongott Kristóf* által szerkesztett szamosújvári *Arménia magyar-örmény havi szemle* hogyan kísérte figyelemmel örmény nemzetfeleink tragikus sorsát a XIX. század végétől a XX. század elejéig, a lap megszűnéséig, valamint a Magyarországi Örmény Egyesület miként segítette a hozzánk érkező menekülteket, hogy otthonra találjanak Magyarországon.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület célja, hogy e könyvével a magyar társadalom és politikum számára több oldalról megvilágított és dokumentált anyagot szolgáltatson a XX. század első nagy népirtásáról, mely méltatlanul elhallgatott mind a mai napig. Szeretnénk elérni, hogy a Magyar